

<http://ui.ac.ir/en>

Journal of Researches in Linguistics

E-ISSN: 2322-3413

13(1), 113-132

Received: 28.08.2021 Accepted: 06.11.2021

Research Paper

Prospective Aspect and Aktionsart in Persian

Vali Rezaei*

Associate Professor, Department of Linguistics, Faculty of Foreign Languages, University of Isfahan, Isfahan, Iran
vali.rezai@fgn.ui.ac.ir

Zhaleh Makaremi

Ph.D. Linguistics, Department of English Literature and Language, Faculty of Literature and Human Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran
zh.makaremi@gmail.com

Abstract

Aspect refers to different ways of viewing the internal temporal constituency of a situation. It is divided into grammatical and lexical aspects. The focus of “grammatical aspect” is on the event being completed, in progress, or prospective, while in “lexical aspect”, such characteristics as dynamicity, duration, and telicity are considered based on the inherent meaning of the verb. Predicates referring to future are usually different from those denoting past or present; the events related to the past have happened, those related to the present are in progress, and a prospective event refers to the possibility of its occurrence in future, thus being neither true nor false at the moment of speaking. Speakers talk about the events related to future in various syntactic and morphological forms with different degrees of certainty. The objective of this paper was to analyze the prospective aspect of Aktionsart in Persian based on a functional approach so as to determine which aspectual classes could be used in prospective aspect. The data were collected from the spoken and written sentences used in the websites, mass media, and daily conversations. Considering data showed that most state verbs, due to the non-agentivity of their subject, cannot denote prospective aspect, but in some cases context is determinative in representing prospectivity. The distinction between progression and prospective aspect in activity verbs is mostly context-dependent. Progression in achievement verbs usually refers to the events that will happen imminently, while the possibility of the event to happen imminently or distantly from the present moment can be represented in accomplishments with regard to the context. Therefore, perfective, imperfective, and perfect aspects could represent prospective aspect of Aktionsart in Persian regarding some contextual characteristics.

Keywords: Prospective Aspect, Aktionsart, Grammatical Aspect, Functional Approach, Persian

Introduction

One function of language is to represent things that happen in the world and the participants involved in those situations are named reference and predication. The phenomena in the world or “state of affairs” are grouped into 4 basic types: situation, event, process, and action (Van Valin and Lapolla, 1997: 82). Based on these states of affairs, Vendler (1967) classified verbs into 4 main types, including state, activity, achievement, and accomplishment, which are known as “lexical aspect” or “Aktionsart”. These classes are distinguished by characteristics, such as stativity, telicity, and duration. States do not involve action, lack an inherent endpoint, and usually refer to internal feelings, properties, and locations. Activities involve action but have no inherent endpoints. Achievements are instantaneous changes of state that create a new situation, while accomplishments are the changes of state that take place over a longer time (Pavey, 2010:94-98).

Grammatical aspect that is expressed by some auxiliaries and inflections (Comrie, 1976: 9) is sometimes called “viewpoint aspect” (Smith, 1997: 126) or “outer aspect” (Travis, 2010: 2). For example, in the sentence “Ali david” (Ali ran), it seems that the speaker is looking at the situation from outside, while in “Ali dārad mi-davad” (Ali is running), the internal structure of the situation is focused on without considering its beginning and end and the sentence “Ali dar Olympic-e 2025 mi-davad” (Ali runs in the Olympic Games in 2025) refers to an event that may happen in

*Corresponding author

future. These sentences have perfective, imperfective, and prospective aspects, respectively. As Dinsmore (1982) has stated, we talk about situations as they happen chronologically. Different structures in Persian, such as simple past, present progressive, and some perfect structures, can represent prospective aspect. This paper investigated prospective aspect of Aktionsart in Persian based on a functional approach in order to determine which aspectual classes could denote prospective aspect. The data were gathered from the written and spoken sources used in the websites, mass media, and daily conversations. The data were classified into different lexical aspects and those having prospective aspect were then investigated.

Materials and Methods

Temporal information related to eventualities is stated in various ways in different languages. For instance, tense refers to an event situation regarding other tenses, such as past, present, and future, while aspect refers to internal temporal constituency of that situation; hence, they refer to situation-external time and situation-internal time, respectively (Comrie, 1976: 5). Events referring to future, which are known as prospective as Cheung (2017) has noted, need the two components of futurity and expectancy of the event. According to Coghill (2010), differences in the form and function of prospective construction and future tense reflect different origins and ages of the two mentioned constructions. The difference is that prospective construction refers to the present state that exists before a future situation and may or may not occur. In other words, it does not predict a future situation. Furthermore, prospective forms, which accept inanimate subjects, differ from intention forms (Nevskaya, 2005). According to Rafiei (2017), 4 constructions represent prospective forms of in Persian: present progressive with “dāštan” (to have), “xāstan” (to want), “raftan” (to go), and the idiomatic construction “dar šorof-e” with infinitive and verb “be”. In Persian, some aspectual classes can represent events occurring in future, which was investigated in this paper.

Discussion and Conclusion

In the recent grammar books of Persian, the auxiliary “xāstan” (“to want”) that is inflected for person and number, besides implying the past stem of the main verb, is mostly introduced as a future construction (Bateni, 1969; Shafaei, 1984; NatelKhanlari, 1991; Anvari and Givi, 1991; Lazard, 1992; Mahootiyan, 1997), while future can be expressed in other syntactic or morphological forms as well. As Dahl (2000: 313) has stated, there is a preparatory context in prospective aspect that is already in place at the time of speaking and its outcome is an extrapolation, while a state of affair is predicted in a dedicated future tense. For example, the sentence “Goldān dārad mi-oftad” (The vase is falling) refers to an event that may occur imminently despite progression of the achievement verb or in the sentence “Vaghti man residam, zang mi-zanam” (When I arrive, I will call), the achievement verb in perfective aspect refers to an event that may occur after speech time in future. In “Ta fardā, nāme rā nevešte-am” (Till tomorrow, I will have written the letter), the perfect aspect of the accomplishment verb actually refers to the completion of the verb in future. In this sentence, the temporal adverb and positive form of the sentence are the important factors for denoting future. Investigating prospective aspect of Aktionsart in Persian in this study revealed that state verbs could not denote prospective aspect due to non-agentivity of their subjects and their contexts were determinative in most cases. Activity verbs in perfective, imperfective, and perfect aspects could refer to prospective aspect if they had some adverbs denoting future time. Imperfective aspect in achievement verbs usually refers to imminent future as noted by Rezai (2012) and Gyarmathy (2015). Depending on the existence of a future temporal adverb and the positive form of a verb, accomplishment verbs in imperfective and perfect aspects could denote prospective aspect and otherwise, their common function would be understood.

References

- Anvari, H., & Ahmadi Givi, H. (1991). *Persian syntax*. Tehran: Fatemi. [In Persian]
- Anvari, H. (2011). *Persian syntax*. Isfahan: Bisheh. [In Persian]
- Amouzadeh, M. (2006). Pragmatic perspective on the preterite in Persian. *Journal of Social Sciences and Humanities of Shiraz University*, 23 (1), 11-20.
- Amouzadeh, M., Dianati, M., & Azimdokht, Z. (2017). Diectic projection of present perfect in Persian: A semantic analysis. *Journal of Language Researches*, 1 (8), 99- 116. [In Persian]
- Bateni, M. (1969). *Tosif-e sakhteman-e dastoor-e zaban-e Farsi*. Tehran: Amir Kabir. [In Persian]
- Berglund, Y. (2005). *Expressions of future in present-day English: A corpus-based approach*. [Ph.D. dissertation]. Uppsala University.
- Binnick, R. (1991). *Time and the verb: A guide to tense and aspect*. Oxford: Oxford University Press.
- Cheung, J. (2017). Prospective in Pashto and the usage of wə- and ba/ bə with sideviews on Persian bi- (and its predecessors). In A. Korn & I. Nevskaya (Eds.), *Prospective and proximative in Turkic, Iranian and beyond* (pp. 125-146). Wiesbaden: Reichert Verlag.

- Coghill, E. (2010). The grammaticalization of prospective aspect in a group of Neo-Aramaic dialects. *Diachronica*, 27, 359-410.
- Comrie, B. (1976). *Aspect*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dahl, Ö. (2000). The grammar of future time reference in European languages. In Ö. Dahl (Ed.), *Tense and aspect in the languages of Europe* (pp. 309-328). New York: Mouton de Gruyter.
- Davari, S., & Naghzguy-Kohan, M. (2017). The grammaticalization of progressive aspect in Persian. In K. Hengeveld, H. Narrog & H. Olbertz (Eds.), *The grammaticalization of tense, aspect, modality and evidentiality: A functional perspective* (pp. 163-190). Berlin: Mouton de Gruyter.
- David, A. B. (2014). *Descriptive grammar of Pashto and its dialects [Mouton-CASL Grammar Series 1]*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Descles, J. P., & Guentcheva, Z. (2003). Comment déterminer les significations du passé composé par une exploration contextuelle? *Langue Française*, 138, 48-60.
- Dinsmore, J. (1982). The semantic nature of Reichenbach's tense system. *Glossa*, 16 (1), 216-239.
- Ghaffar Samar, R., & Yazdanmehr, E. (2012). Analyzing morpho-syntactic variants of future expression influenced by social factors in Persian. *Language and Linguistics*, 8 (16), 95-114. [In Persian]
- Gyarmathy, Z. (2015). *Achievements, durativity and scales*. [Ph.D. dissertation]. Heinrich-Heine-University.
- Hofmann, T. R. (1993). *Realms of meaning: An introduction to semantics*. Harlow: London.
- Jahangiri, N., & Nourbakhsh Beidokhti, S. (2017). Representing future conceptualization in Persian utterances in the framework of Default Semantics. *Journal of Language Research*, 10 (21), 31- 60. [In Persian]
- Jahani, C. (2017). Prospectivity in Persian and Balochi and the preterite for non-past events. In A. Korn and I. Nevskaya (Eds.), *Prospective and proximative in Turkic, Iranian and beyond* (pp. 261-276). Wiesbaden: Reichert Verlag.
- Johanson, L. (2000). Viewpoint operators in European languages. In Ö. Dahl (Ed.), *Tense and aspect in the languages of Europe* (pp. 27-187). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Kanijo, P.S. (2019). *Aspectual classes of verbs in Nyamwezi*. [Ph.D. dissertation]. University of Gothenburg.
- Karakoç, B. (2017). Prospectives, proximatives and avertives in Noghay. In A. Korn & I. Nevskaya (Eds.), *Prospective and proximative in Turkic, Iranian and beyond* (pp. 57-76). Wiesbaden: Reichert Verlag.
- Kent, R. G. (1953). *Old Persian grammar, texts, lexicon*. Connecticut: American Oriental Society.
- Langrudi, M. M. (2002). A syntactic and grammaticization of simple future with XAST-AN in Persian. *The International Journal of Humanities*, 9 (2), 21-36. [In Persian]
- Lazard, G. (1992). *A grammar of contemporary Persian*. New York: Mazda.
- Leech, G. (2013). *Meaning and the English verb* (3rd ed.). London and New York: Routledge.
- Lieber, R. (2009). *Introducing morphology*. New York: Cambridge University Press.
- Lyons, J. (1977). *Semantics* (Vol. 2). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mahootian, S. (1997). *Persian grammar*. London: Routledge.
- Najafi, A. (2008). *Ghalat nanevisim*. Tehran: IUP Publications. [In Persian]
- Natel Khanlari, P. (1991). *A history of the Persian language*. Tehran: Toos. [In Persian]
- Nevskaya, I. (2005). The typology of the prospective in Turkic languages. *Sprachtypologie & Universalienforschung*, 58, 111-123
- Pavey, E. L. (2010). *The structure of language: An introduction to grammatical analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Peck, J., Lin, J., & Sun, C. (2013). Aspectual classification of Mandarin Chinese verbs: A perspective of scale structure. *Language and Linguistics*, 14 (4), 663-700.
- Rasekh Mahand, M. (2009). *Papers on syntax*. Tehran: Nashr-e- Markaz Publishing Co. [In Persian]
- Rafiei, A. (2017). Prospectivity in Persian and Azeri Turkish (Iran). In A. Korn & I. Nevskaya (Eds.), *Prospective and proximative in Turkic, Iranian and beyond* (pp. 253-259), Wiesbaden: Reichert Verlag.
- Rezaei, V. (2012). Progressive aspect in contemporary Farsi. *Fonoon-e Adabi*, 14 (1), 79-92. [In Persian]
- Rezayati Kishkhale, M., & Ebrahimi Dinani, A. (2016). The future tense of the verbs in Iranian languages and dialects. *Persian Language and Iranian Dialects*, 1 (1), 7-26. [In Persian]
- Safa, P. (2001). Aspect and its functions in language. *Quarterly Modarres Human Sciences*, 5 (23), 95-114. [In Persian]
- Sahrayi, R. (2005). Futurates in Persian and English: An informal analysis. *Language and Linguistics*, 1 (1), 21-34. [In Persian]
- Shafa'i, A. (1984). *Scientific principle of Persian grammar*. Tehran: Novin. [In Persian]
- Smith, C. S. (1997). *The parameter of aspect*. Dordrecht/London: Kluwer Academic Press.
- Szmrecsanyi, B. (2003). Be going to versus will/ shall: Does syntax matter? *Journal of English Linguistics*, 31, 295-323.
- Taleghani, A. (2008). *Modality, aspect and negation in Persian*. Amsterdam: John Benjamin's Publishing Co.
- Tavangar, M., & Amouzadeh, M. (2006). Deictic projection: An inquiry into the future-oriented past tense in Persian.

Studia Linguistica, 60 (1), 97-120.

Travis, L. (2010). *Inner aspect: The articulation of VP*. Canada: McGill University.

Vafaeian, G. (2018). *Progressive in use and contact: A descriptive, areal and typological study with special focus on selected Iranian languages*. [Ph.D. dissertation]. Stockholm University.

Van Valin, R. D., & Lapolla, R. J. (1997). *Syntax: structure, meaning and function*. Cambridge: Cambridge University Press.

Van Valin, R. D. (2006). Some universals of verb semantics. In R. Mairal & J. Gil (Eds.), *Linguistic Universal* (pp. 155-178). Cambridge: Cambridge University Press.

Vender, Z. (1967). *Linguistics in philosophy*. Ithaca and London: Cornell University Press.

مقاله پژوهشی

نمود پیش‌نگر و نوع عمل در زبان فارسی

والی رضایی*

ژاله مکارمی**

چکیده

نمود بیانگر ساختار زمانی درون یک رویداد است که در قالب نمود دستوری به تکمیل، در جریان بودن یا احتمال وقوع و در قالب نمود واژگانی به ایستایی/پویایی، تداوم/لحظه‌ای یا غیر/کرانمندی محمول اشاره می‌کند. محمول‌های دال بر آینده، از افعالی که به حال و گذشته ارجاع می‌دهند، متفاوت هستند؛ رویدادهای مربوط به زمان گذشته، معمولاً تحقق یافته‌اند، رویدادهای مربوط به زمان حال، در جریان هستند، ولی رویدادهای مربوط به آینده، در زمان گفتار نه درست هستند و نه نادرست، بلکه امکان وقوع دارند و به همین دلیل، سخنگویان، آن‌ها را با درجات مختلفی از قطعیت بیان می‌کنند. بیان رویدادهای مربوط به آینده یا زمان پس از گفتار، به شیوه‌های مختلف صرفی و نحوی صورت می‌گیرد و درباره نوع عمل نیز می‌تواند صورت‌های مختلفی داشته باشد. هدف این پژوهش، بررسی تجلی نمود پیش‌نگر در نوع عمل و در چارچوب رویکرد نقش‌گراست، با این پرسش که نمود پیش‌نگر در طبقات نمود واژگانی به چه صورت‌هایی تجلی پیدا می‌کند. داده‌های پژوهش از جملات نوشتاری و گفتاری مورد استفاده در وب‌گاه‌ها و مکالمات روزانه گردآوری شده است. بررسی داده‌ها نشان می‌دهد افعال ایستا، به دلیل عدم کنشگری فاعل، معمولاً در نمود پیش‌نگر به کار نمی‌روند و در اغلب موارد، بافت جمله در دلالت به این نمود تعیین‌کننده است. در افعال کنشی، تمایز استمرار عمل و پیش‌نگری فعل، با توجه به بافت تعیین می‌شود. استمرار در افعال لحظه‌ای معمولاً به مفهوم قریب‌الوقوع بودن رویداد است و در افعال پایا نیز با توجه به افزوده(های) قیدی جمله، امکان وقوع رویداد در آینده‌ای نزدیک یا دور می‌تواند مدنظر باشد. به این ترتیب، ساخت‌هایی که برای اشاره به نمود پیش‌نگر در نوع عمل استفاده می‌شوند، ساخت گذشته ساده در نمود تام، ساخت‌های بیانگر نمود ناقص و گذشته نقلی در نمود کامل است.

کلیدواژه‌ها

نمود پیش‌نگر، نوع عمل، نمود دستوری، رویکرد نقش‌گرا، زبان فارسی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- مقدمه

زمان، بُعدی بی‌کران است که در تعاملات زبانی با مرکزیت متعارف «اکنون» بازنمایی و اطلاعات مربوط به آن در زبان‌های مختلف به شیوه‌های گوناگون منتقل می‌شود؛ همانگونه که کامری^۱ (1976:5) عنوان کرده است، زمان دستوری، موقعیت رویداد را در رابطه با دیگر زمان‌ها، معمولاً گذشته، حال و آینده نشان می‌دهد و نمود، به ساختار زمانی درون موقعیت اشاره می‌کند که به ترتیب، زمان برون موقعیتی^۲ و زمان درون موقعیتی^۳ هستند. نشان دادن نمود با استفاده از فعل کمکی و تصریف را کامری (9: 1976)، «نمود دستوری»^۴، اسمیت^۵ (1997: 126) «نمود دیدگاهی»^۶ و تراویس^۷ (2010:2) «نمود بیرونی»^۸ نام داده‌اند. به‌عنوان مثال، در جمله «علی دوید» گویی گوینده، رویداد را از بیرون نظاره کرده است، درحالی‌که در جمله «علی می‌دود»، به ساختار میانی موقعیت و در جمله «علی در المپیک ۲۰۲۵، مسابقه می‌دهد» به تحقق فعل در آینده اشاره شده است. این سه جمله، به ترتیب نشانگر نمود دستوری تام^۹، ناقص^{۱۰} و پیش‌نگر^{۱۱} هستند؛ این بیان زمانی رویدادها، به عقیده دینسمور^{۱۲} (1982)، طبق اصلی است که معمولاً موقعیت‌ها به ترتیبی که اتفاق افتاده‌اند، گزارش می‌شوند. نوع عمل در جملات فوق، کنشی^{۱۳} است که در کنار افعال ایستا،^{۱۴} لحظه‌ای^{۱۵} و پایا^{۱۶} و طبق نظریه وندلر^{۱۷} (1967)، چهار طبقه اصلی نمود واژگانی^{۱۸} را تشکیل می‌دهند. دو نمود واژگانی و دستوری در جملات مختلف برای انتقال مفاهیم مدنظر، در تعامل با یکدیگرند. جمله «دارم می‌روم تهران» با توجه به بافت کاربردی می‌تواند نشان‌دهنده تعامل نوع عمل کنشی با نمود ناقص استمراری و یا نمود پیش‌نگر باشد. در صورتی که فرد، چمدان به دست و در حال عزیمت باشد، نمود ناقص استمراری و در صورتی که برنامه‌ریزی، پیش‌بینی و یا قصد رفتن به تهران در زمانی پس از گفتار، مدنظر باشد، جمله دارای نمود پیش‌نگر است. تفاوت نمود پیش‌نگر با ساخت‌های دال بر آینده، همانگونه که نوسکایا^{۱۹} (2005) اشاره کرده است در این است که در نمود پیش‌نگر، احتمال وقوع فعل وجود دارد و گفتار گوینده، در صورتی که فعل تحقق نیابد، نادرست تلقی نخواهد شد، ولی در ساخت‌های آینده، وقوع فعل قطعی است و در صورت عدم تحقق فعل، گفتار گوینده، نادرست انگاشته می‌شود. در دستور زبان‌های دهه‌های اخیر، «خواه» همراه با نشانه‌هایی از شخص/عدد، عناصر تشکیل‌دهنده «ساخت آینده» عنوان شده است (باطنی، ۱۳۴۸؛ شفایی، ۱۳۶۳؛ نائل‌خانلری، ۱۳۷۰؛ انوری و گیوی، ۱۳۷۰؛ Mahootian, 1997 ; Lazard, 1992)؛ لنگرودی (۱۳۸۱: ۲۱) و انوری (۱۳۹۰: ۲۵) نیز افعال آینده یا مستقبل را با ساختار «خواستن + بن ماضی» معرفی کرده‌اند. با وجود این، شیوه‌های نحوی، معنایی و صرفی دیگری برای بیان زمان آینده در زبان فارسی وجود دارد. در نمود پیش‌نگر، با توجه به پیوند بافت کنونی با موقعیتی در آینده، به امکان و احتمال تحقق فعل در آینده اشاره می‌شود. پرسش اصلی این پژوهش چگونگی تجلی نمود پیش‌نگر در نوع عمل زبان فارسی است تا مشخص شود این نمود چه تعاملی با نوع عمل دارد و به عبارت دیگر، نمود پیش‌نگر چگونه در طبقات نوع عمل تظاهر می‌یابد. برای پاسخ

1. B. Comrie
 2. situation-external
 3. situation-internal
 4. grammatical aspect
 5. C. S. Smith
 6. viewpoint aspect
 7. L. Travis
 8. outer aspect
 9. perfective
 10. imperfective
 11. prospective
 12. J. Dinsmore
 13. activity
 14. state
 15. achievement
 16. accomplishment
 17. Z. Vendler
 18. lexical aspect
 19. I. Nevskaya

به این پرسش، حدود دویست جمله از منابع مختلف گفتاری و نوشتاری شامل مکالمات روزانه و وب‌گاه‌ها گردآوری و از بین آن‌ها، جملات دال بر نمود پیش‌نگر انتخاب و بررسی شده‌اند. پژوهش حاضر در پنج بخش ارائه شده است؛ بعد از مقدمه و در بخش دوم، مبنای نظری پژوهش معرفی شده است. در بخش سوم به برخی پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه ساخت آئنده و نمود پیش‌نگر در زبان فارسی اشاره شده است. بخش چهارم، بررسی داده‌ها و بخش پنجم نیز نتیجه‌گیری است.

۲- مبنای نظری

نقش ارتباطی در رویکردهای نقش‌گرا، مهم‌ترین نقش زبان است که به صورت ارجاع و بیان گزاره تجلی می‌یابد؛ به عبارت دیگر، رویدادهایی را که در جهان رخ می‌دهد و موضوعاتی که در آن مشارکت دارند، بیان می‌کند. **ون‌ولین و لاپولا**^۱ (1997:83) وضعیت‌های امر^۲ را به انواع موقعیت،^۳ رویداد،^۴ فرایند^۵ و کنش^۶ تقسیم کرده‌اند. موقعیت‌ها، ثابت و همگن هستند، رویدادها به صورت لحظه‌ای روی می‌دهند، فرایندها در طول زمان، دستخوش تغییر می‌شوند و کنش‌ها به حالت پویای امور اشاره می‌کنند. رویدادها و فرایندها دارای نقطه پایان^۷، ولی موقعیت‌ها و کنش‌ها فاقد نقطه پایان هستند. **وندلر** (1967) افعال را براساس مشخصه‌های پویایی/ایستایی، وجود/فقدان نقطه پایان و غیر/تداومی بودن به چهار طبقه افعال ایستا، کنشی، لحظه‌ای و پایا تقسیم‌بندی کرده است؛ هر کدام از این طبقات فعل یا نوع عمل با یکی از چهار انواع اصلی وضعیت‌های امر مطابقت دارند؛ موقعیت‌ها توسط محمول‌های ایستا، رویدادها با محمول‌های لحظه‌ای، فرایندها توسط افعال پایا و کنش‌ها نیز به واسطه محمول‌های کنشی بیان می‌شوند. این طبقات، تحت عنوان «نمود واژگانی» یا «آکسیونسارت»^۸ با چندین آزمون نحوی و معنایی متمایز می‌شوند. همانگونه که **پیوی**^۹ (2010: 94-98) عنوان کرده است، افعال ایستا، به کنش خاصی اشاره نمی‌کنند، از نظر زمانی نامحدود و صرفاً نشان‌دهنده حالت یا موقعیت و غیرپویا هستند. افعال کنشی، پویا، فاقد نمود پایانی و دارای مراحل هستند که نیازمند گذر زمان است و برای تحقق، به تلاش و انرژی نیازمندند. در افعال لحظه‌ای، تغییر حالت لحظه‌ای اتفاق می‌افتد و این افعال، نمود پایانی ذاتی دارند. افعال پایا نیز جزء افعال تغییر حالت هستند، ولی نسبت به افعال لحظه‌ای، در مدت زمان بیشتری اتفاق می‌افتند و نمود پایانی دارند. **ون‌ولین** (2006: 177) نوع عمل افعال، که **وندلر** (1967) ارائه کرده است، را یک ویژگی معنایی همگانی می‌داند که در زبان‌های مختلف قابل بررسی است و به عقیده **پک**^{۱۰} و **دیگران** (2013: 664) و **کانیجو**^{۱۱} (2019: 73) طبقات نمودی **وندلر** از تأثیرگذارترین نظریات در مطالعه نمود واژگانی است.

نمود دستوری نیز همانگونه که **کامری** (1976) اشاره کرده است، شیوه‌های مختلف نگرش به ساختار زمانی درون فعل را بیان می‌کند و انواعی از جمله تام، ناقص، کامل و پیش‌نگر را دربرمی‌گیرد. تفاوت نمود دستوری و واژگانی، به عقیده **رضایی** (۱۳۹۱) در این است که معمولاً وجود نشانه‌ای تصریفی^{۱۲} در ساختمان فعل به نمود دستوری دلالت می‌کند، ولی در نمود واژگانی، معنای فعل دخیل است. **لیبر**^{۱۳}

¹. R. D. Van valin and R. J. Lapolla

². state of affairs

³. situation

⁴. event

⁵. process

⁶. action

⁷. endpoint

^۸. واژه آلمانی *Aktionasart*، به معنای "kinds of action" یا «نوع عمل» است (Comrie, 1976: 6).

⁹. E. L. Pavey

¹⁰. J. Peck

¹¹. P. S. Kanijo

^{۱۲}. به‌عنوان مثال، پیشوند تصریفی «می»، به نمود ناقص فعل اشاره می‌کند.

¹³. R. Lieber

(95: 2009) فعل را در نمود تام به صورت یک کل می‌انگارد، بدون آنکه مرحله آغاز یا پایان آن مورد توجه باشد، در صورتی که در نمود ناقص، به عقیده اسمیت (3: 1997)، میانه عمل در مرکز توجه است و آغاز و پایان آن مدنظر نیست. کامری (52,64: 1976) نمود کامل را ارتباط بین دو نقطه زمانی گذشته و حال و نمود پیش‌نگر را توصیف حالت یا موقعیتی در زمان حال (یا گذشته) نسبت به موقعیت یا رویدادی در آینده می‌داند. نمود پیش‌نگر همراستا با زمان آینده وجود دارد، در واقع، همانطور که دیوید^۱ (275: 2014) اشاره کرده است، نمود پیش‌نگر را می‌توان رویداد تحقق‌یافته‌ای در نظر گرفت که امکان وقوع آن وجود دارد. اسمیت (246: 1997) پیش‌نگری را مستلزم نوعی برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و نظارت بر الگوی رویداد می‌داند. به عبارت دیگر، نمود پیش‌نگر را می‌توان کنش یا رویداد بالقوه‌ای در نظر گرفت که با توجه به نیت‌گوینده و شواهد موجود کنونی، درجاتی از بالفعل شدن را دربردارد. نوسکایا (2005) مشخصه نمود پیش‌نگر را در این می‌داند که موقعیتی را در آینده پیش‌بینی نمی‌کند، بلکه به موقعیتی در زمان حال و قبل از آینده دلالت می‌کند که امکان وقوع دارد. به این ترتیب، در صورتی که موقعیت مدنظر، در آینده عملاً اتفاق نیفتد، پاره‌گفتار گوینده، نادرست تلقی نمی‌شود. جوهانسون^۲ (36: 2000) نمود پیش‌نگر را رویدادی تحقق‌یافته می‌داند که به صورت پیش‌بینی شده (یعنی رویدادی مورد انتظار یا برنامه‌ریزی شده) در زمان حال توصیف می‌شود. به عقیده کامری (64: 1976) اگر زبان‌ها کاملاً قرینه در نظر گرفته شوند، همراستا با نمود کامل، که پس‌نگر^۳ است و رابطه موقعیتی در زمان حال با زمان گذشته برقرار می‌کند، انتظار می‌رود که نمود پیش‌نگر نیز این رابطه را نسبت به موقعیتی در زمان آینده ایجاد کند. در واقع، نشانگرهای زمان آینده در گستره‌ای از شرایط محقق‌نشده محصور هستند و به همین دلیل برای بیان رویدادهای مربوط به آینده‌ای که ارتباط نزدیکی با موقعیت واقعی زمان گفتار دارند، مناسب نیستند و نمود پیش‌نگر نیز برای پوشش چنین مواردی ایجاد شده است؛ وی ساختارهایی مانند "to be going to, to be about to, to be on the point of" را عباراتی معمول برای اشاره به مفهوم پیش‌نگری در زبان انگلیسی معرفی کرده است، به عنوان مثال، جمله (1) موقعیت کنونی کشتی را نسبت به رویداد قریب‌الوقوعی در آینده توصیف می‌کند.

1. The ship is about to sail. (Comrie, 1976: 64)

در زبان‌های دیگر نیز ساختارهای مختلفی برای اشاره به نمود پیش‌نگری وجود دارد؛ از جمله در زبان آذری، جمله (2)، فعل کمکی "istəmək" که معادل «خواستن» در زبان فارسی است، همراه با صورت التزامی فعل، به پیش‌نگری فعل اشاره می‌کند.

2. Das **istiyir** düşə
daj **istijir** tyf-æ
sang PROG-xastan.PRS oftadan-SBJ.3SG
(Rafiei, 2017) «سنگ می‌خواهد بیفتد»

معادل جمله (2) در زبان نوقای^۴، جمله (3) است که با استفاده از ساختار (A)yAK bolip turi به نمود پیش‌نگر اشاره می‌کند.

3. Tas **tüs-eyek** **bol-ïp turi**
stone fall-AYAK BOL.COP-INTRA
"the stone is going to fall" (Karakoç, 2017)

در زبان فرانسه نیز، جمله (4)، از ساختاری مشابه برای اشاره به نمود پیش‌نگر استفاده می‌شود.

4. La pierre est **en train de** tomber.
The stone be.PRS.3SG in train of fall. INF
"The stone is about to fall/ is falling." (Vafaeian, 2018)

¹ A. B. David

² L. Johanson

³ retrospective

^۴ Noghay از زبان‌های ترکی رایج در کشور روسیه است.

در نمود پیش‌نگر، همانگونه که **دال**^۱ (313: 2000) عنوان کرده است، بافتی مقدماتی و واقعی در زمان گفتار وجود دارد که نتیجه آن در آینده تخمین زده می‌شود. بنابراین، انقطاع ساخت آینده از زمان حال، وقوع رویداد را نوعی پدیده فرعی و جنبی تلقی می‌کند، درحالی که ارتباط نزدیک نمود پیش‌نگر با زمان حال، امکان تحقق رویداد را صریح می‌پندارد. **کاگ‌هیل**^۲ (2010) نیز به تفاوت ساخت و کاربرد زمان آینده و نمود پیش‌نگر در بازتاب منشأ و قدمت این دو ساخت اشاره کرده است. در ادامه به برخی پژوهش‌های انجام گرفته درباره ساخت آینده و نمود پیش‌نگر اشاره شده است.

۳. پیشینه پژوهش

هرچند در دستورهای سنتی، غالباً مفهوم نمود و زمان دستوری با یکدیگر خلط می‌شدند، ولی در دهه‌های اخیر، پژوهش‌های صورت گرفته در زبان فارسی، تمایز این دو را بیش از پیش آشکار کرده است. **صفا** (۱۳۸۰) در بررسی انواع نمود، نمود قریب‌الوقوع را نمودی معرفی کرده است که عمل یا وضعیتی را نسبت به لحظه گفتار یا لحظه‌ای در گذشته یا آینده، در شرف وقوع نشان می‌دهد و در زبان فارسی، فعل «داشتن» یا «خواستن» همراه با فعل لحظه‌ای، عبارت فعلی «نزدیک بودن» و گاهی قیدهایی چون «الآن که ...» به این مفهوم اشاره می‌کند. **صحرايي** (۱۳۸۴) پیوستار ساخت‌هایی که برای بیان صورت آینده در زبان فارسی استفاده می‌شوند را به ترتیب، «حال ساده»، «می + خواه + مضارع التزامی»، «فعل کمکی داشتن + می + فعل» و «فعل کمکی خواه + بن ماضی (مصدر مرخم)» و آن را تا حد زیادی شبیه پیوستار آینده در زبان انگلیسی می‌داند. وی به دلیل **هافمن**^۳ (1993) برای استفاده از حال ساده و استمراری برای نمایش آینده اشاره کرده است؛ با این توضیح که عمل گذشته، برای آینده مقدمه‌چینی می‌کند و این مقدمه‌چینی باعث می‌شود که ما یک گام در محور زمان به عقب برگردیم و آینده را به صورت حال بیان کنیم. **بینیک**^۴ (1991: 398) نیز دلیل استفاده از زمان حال را ویژگی «مرتبط‌بودن فعلی»^۵ برشمرده است. **راسخ‌مهند** (۱۳۸۸: ۸۲) با بررسی نوع عمل، کاربرد فعل «شدن» را، که دارای نوع عمل تحقیقی یا دستاوردی^۶ است، در ساخت استمراری به معنای در شرف وقوع بودن تعبیر می‌کند که به نوعی دارای مفهوم پیش‌نگر است. **غفارثمر و یزدان‌مهر** (۱۳۹۱) با بررسی عوامل اجتماعی، گونه‌های واژگانی-نحوی بیان آینده در فارسی گفتاری را با توجه به متغیرهایی چون سن، جنس، سطح تحصیلات، سطح اجتماعی-اقتصادی و درجه رسمیت، تحلیل و نتیجه‌گیری کرده‌اند که در زبان فارسی نه گونه واژگانی-نحوی برای انتقال متغیر آینده در صورت گفتاری وجود دارد که عبارت‌اند از:^۷

- الف. خواه (د) + فعل ← عیبی نداره. بالأخره فردایی هم خواهد آمد.
- ب. حال استمراری ← غصه نخور، خیلی زود برمی‌گردم.
- ج. حال ساده ← فردا همه خونه هستیم. تشریف بیارید.
- د. می‌خواه (م) + فعل ← آخر هفته می‌خوام برم دیگه.
- ه. مضارع التزامی ← احتمالاً برم از ایشون بگیرم.
- و. دار(یم) + فعل ← آخر ترم داریم می‌ریم برای همیشه.

1. Ö. Dahl

2. E. Coghil

3. T. R. Hofmann

4. R. Binnick

5. current relevance

۶. فعل تحقیقی و دستاوردی، به ترتیب معادل فعل پایا و لحظه‌ای در پژوهش حاضر است.

۷. این گونه‌ها همراه با مثال‌ها، عیناً برگرفته از مقاله مذکور است.

ز. قراره + مضارع التزامی ← فردا قراره بره استادو ببینه.

ح. گذشته ساده ← آگه فردا بیاد، بدبخت شدیم.

ط. دار(م) می(رم) + فعل ← بعداز ظهری دارم می‌رم کتابخونه رو ببینم.

در میان این گونه‌ها، پرکاربردترین و کم‌کاربردترین روش بیان آینده در زبان محاوره فارسی، به ترتیب زمان «حال استمراری» و «خواه (د) + فعل» عنوان شده است. **جهانگیری و نوربخش (۱۳۹۵)** مفهوم‌سازی و درک زمان آینده در زبان فارسی را صرفاً با تکیه بر مفهوم واژگانی و ساختار دستوری امکان‌پذیر نمی‌دانند و برای توجیه این مفهوم‌سازی، استنتاج بافتی-موقعیتی را نیز لازم می‌شمرند. بدین ترتیب، نظریه معناشناسی پیش فرض، که معنا را نتیجه تعامل عوامل مختلفی می‌داند، مبنای مناسبی برای ارائه بازنمایی معنای ذهنی زمان آینده در جمله‌هایی معرفی می‌کند که فاقد نشانه‌های صوری زمانی هستند و درک زمان آن‌ها با تکیه بر استنتاج بافتی-موقعیتی ممکن است. در معناشناسی پیش فرض، کاربرد ساخت‌های مختلف برای بیان مفهوم آینده براساس وجهیت توجیه می‌شود و هرچند تمام این ساخت‌ها دال بر مفهوم آینده هستند، ولی از نظر درجه قطعیت^۱ متفاوت هستند و بافت کاربردی آن‌ها نیز به تبع آن متفاوت خواهد بود. **رضایتی کیشه‌خاله و ابراهیمی دینانی (۱۳۹۵)** با بررسی فعل آینده در زبان‌ها و گویش‌های ایرانی، به کاربرد وجه تمنایی و امری، علاوه بر وجه التزامی، برای بیان مفهوم آینده در فارسی باستان اشاره و با بررسی زمان آینده در فارسی میانه و دری عنوان کرده‌اند که در فارسی میانه مضارع اخباری و التزامی به زمان آینده نیز دلالت می‌کرده‌اند؛ در فارسی دری، مضارع اخباری و وجه دعایی، علاوه بر اشاره به زمان حال و سایر کاربردها، در بیان معنی آینده نیز استفاده شده است و در فارسی امروزی، هرچند زمان آینده با فعل معین «خواستن» در زبان نوشتاری مرسوم است، ولی در زبان گفتاری، مضارع اخباری، صرف نظر از لحظه‌ای یا تداومی بودن، غالباً به آینده دلالت می‌کند. **عموزاده و همکاران (۱۳۹۶)** به فرافکنی اشاری زمان گذشته نقلی برای بیان قطعیت وقوع رخداد در زمان آینده اشاره کرده‌اند، البته چنین کاربردی را مستلزم دو شرط می‌دانند، نخست آنکه غالباً جمله باید به شکل مثبت باشد و دیگری وجود یک قید زمان که به بازه زمانی محدودی اشاره کند و دارای نقطه پایانی در آینده باشد.

به عقیده **کنت**^۲ (70: 1953) در فارسی باستان، زمان خاصی برای آینده وجود نداشته است و معمولاً این فقدان، با وجه التزامی و امری جبران می‌شده است. **توانگر و عموزاده (2006)** سه ساخت متداول برای اشاره به آینده در زبان فارسی معیار عنوان کرده‌اند؛ «فعل کمکی خواستن همراه با ستاک گذشته فعل اصلی»، «مضارع اخباری» و «فعل کمکی داشتن همراه با حال ساده فعل»؛ هرچند این ساخت‌ها از نظر همگرایی معنایی، مشابه هستند، ولی از نظر درجه قطعیت، بعد زمانی،^۳ میزان رسمی بودن^۴ و تمایز نمودی^۵ متفاوتند، به طوری که به عنوان مثال، استفاده از فعل کمکی «خواستن» با قطعیت بیشتری نسبت به دو ساخت دیگر همراه است. آن‌ها با بررسی فرافکنی اشاری زمان گذشته ساده به آینده در زبان فارسی، به این نتیجه رسیده‌اند که در تمامی موارد، نقش بافت، انگیزه‌های کاربردشناختی و عوامل اجتماعی و فرهنگی، تعیین‌کننده است و نکته درخور توجهی که در زمینه فرافکنی گذشته ساده به آینده عنوان کرده‌اند، این است که در زبان فارسی، فعل کمکی «خواستن» با ساخت گذشته فعل استفاده می‌شود و این همجواری ظاهراً نامتناسب، شاهد تجربی دیگری است که گذشته ساده، نسبت به دیگر ساخت‌ها، از معیار وقوع بیشتری برای بیان آینده برخوردار است. **طالقانی (2008:117)** از ساخت‌های متداول برای اشاره به نمود پیش‌نگر در زبان فارسی را صورت استمراری فعل می‌داند که همراه با فعل کمکی «داشتن» به کار می‌رود؛ هرچند کاربرد اصلی این ساخت برای اشاره به کنش در جریان در لحظه گفتار است، ولی برای بیان عمل یا کنشی که در آینده نزدیک اتفاق می‌افتد نیز استفاده

1. degree of certainty

2. R. G. Kent

3. temporal remoteness

4. level of formality

5. aspectual distinction

می‌شود و در صورتی که با افعال لحظه‌ای به کار رود، به نمود پیش‌نگر دلالت خواهد داشت. **رفیعی (2017)** به سه ساختار برای بیان نمود پیش‌نگر در زبان فارسی اشاره کرده است که عبارت‌اند از «فعل کمکی خواستن همراه با ساخت التزامی»، «فعل رفتن همراه با ساخت التزامی» و «ساخت اصطلاحی در شرف کاری بودن»؛ علاوه بر این، از شیوه‌های معمول برای اشاره به این نمود را «حال استمراری همراه با فعل کمکی داشتن» می‌داند؛ با این توضیح که در صورت استفاده از نمود پیش‌نگر، گوینده یا نویسنده، مسئولیتی در قبال نا/درستی جمله ندارد، ولی در جمله دال بر وقوع عمل در آینده، در صورتی که رخداد روی ندهد، سخن گوینده یا نویسنده نادرست تلقی خواهد شد. به عقیده وی، ساخت «خواستن» که همراه با صورت التزامی فعل اصلی برای فاعل‌های جاندار و غیرجاندار به کار می‌رود، برای فاعل‌های غیرجاندار، صرفاً خوانش پیش‌نگر دارد و برای فاعل‌های جاندار، می‌تواند هم برای نمود پیش‌نگر و هم در معنای نیت انجام کار استفاده شود. علاوه بر این، فعل «رفتن» همراه با صورت التزامی نیز از دیگر ساخت‌های دال بر نمود پیش‌نگر است؛ در این حالت، فعل «رفتن» برای شخص و شمار، صرف می‌شود و فعل اصلی به صورت التزامی به کار می‌رود؛ مانند جمله «هوا می‌رود گرم بشود». این ساختار با فاعل‌های جاندار و غیرجاندار کاربرد دارد، شبیه ساخت «be going to» در زبان انگلیسی است که برخی دستوریان از جمله **نجفی (۲۱۱:۱۳۸۷)** آن را ترجمه قرضی از زبان انگلیسی می‌دانند و از شیوه‌های اصلی برای بیان زمان آینده در زبان انگلیسی است (Szmrecsanyi, 2003; Berglund, 2005: 194; Leech, 2013: 72). با وجود این، کاربرد آن در زبان فارسی محدود است و به عقیده **رفیعی (2017)** بیشتر برای گزارش‌های ورزشی استفاده می‌شود. ساختار «در شرف کاری بودن» برخلاف ساختارهای قبلی، اغلب در صورت نوشتاری و گفتار رسمی کاربرد دارد و برای فاعل غیرجاندار نیز قابل استفاده است. **داوری و نغزگوی کهن (2017)** بر این عقیده‌اند که نمود پیش‌نگر، بیانگر حالتی از امور است که گوینده شاهدهی دال بر آن دارد و این نقطه تمایز نمود پیش‌نگر با زمان آینده است؛ این نمود در زبان فارسی، گسترشی از فعل «خواستن» است. علاوه بر این، کاربرد «داشتن» همراه با افعال لحظه‌ای مانند «افتادن» را دال بر خوانش پیش‌نگر می‌دانند که می‌تواند در مواردی به مفهوم هشدار نیز اشاره کند. **جهانی (2017: 261)** نیز ساخت «داشتن» را بیانگر استمرار و پیش‌نگری می‌داند. **وفائیان (2018)** کاربرد «داشتن» با افعال لحظه‌ای را به مفهوم تقریب عمل^۱ و بیان هشدار^۲ دانسته‌است؛ به عقیده وی، تمایز کاربرد استمرار و قریب‌الوقوع بودن عمل با ساخت «داشتن» گاهی دشوار است. علاوه بر این، ساخت «داشتن» همراه با فعل‌های مربوط به وضعیت فیزیکی بدن،^۳ مانند «دراز کشیدن و نشستن»، تفسیر قریب‌الوقوع بودن عمل را به همراه دارد. تمایزی که وی برای نمود پیش‌نگر و تقریب بیان می‌کند این است که در نمود پیش‌نگر، که معمولاً همراه با فعل‌های کنشی و ارجاع مشخص به آینده است، نیت فرد و مرحله‌ای مقدماتی برای تحقق عمل در آینده دخیل است، ولی کاربرد تقریب یا قریب‌الوقوع بودن، بدون نیت قبلی و با افعال لحظه‌ای به کار می‌رود. هر چند پژوهش‌های ارزشمندی در زمینه رویدادهای مربوط به آینده صورت گرفته است، ولی در عمده پژوهش‌ها تمایزی بین ساخت آینده و نمود پیش‌نگر لحاظ نشده است؛ نقطه تمایز پژوهش حاضر، پرداختن به نمود پیش‌نگر به عنوان ساختی متفاوت از زمان آینده و در تعامل با نوع عمل در زبان فارسی است تا مشخص شود نمود پیش‌نگر چگونه در نوع عمل تظاهر پیدا می‌کند.

۴. بررسی داده‌ها

وندلر (1967) افعال را بر اساس وضعیت‌های امر به طبقات ایستا، کنشی، لحظه‌ای و پایا طبقه‌بندی کرده است. افعال ایستا، موقعیت‌های غیرپویا، همگن و از نظر زمانی نامقید هستند که به مرور زمان و در شرایط عادی، تغییری در آن‌ها ایجاد نمی‌شود. کنشی‌ها، پویا و مانند افعال ایستا از نظر زمانی، نامقید هستند. افعال لحظه‌ای، به تغییرات ناگهانی فعل اشاره می‌کنند و دارای نقطه پایانی هستند و در افعال پایا، تغییر فعل،

1. proximative

2. avertive

3. posture verbs

که در زمان بیشتری نسبت به افعال لحظه‌ای روی می‌دهد، همراه با نقطه پایان است. در ادامه، نمود پیش‌نگر در این طبقات فعلی بررسی شده است.

۴-۱. افعال ایستا و نمود پیش‌نگر

افعال ایستا افعالی فاقد کنش، از نظر زمانی نامحدود و مربوط به مطلق زمان، فاقد مرحله و معمولاً به صورت همگن و یکنواخت هستند. نمود پیش‌نگر به موقعیتی در زمان حال یا گذشته ارجاع می‌دهد که قبل از زمان آینده وجود دارد و ممکن است تحقق پیدا کند. در نمود پیش‌نگر به عقیده چونگ^۱ (2017) دو مؤلفه آیندگی^۲ و انتظار^۳ وقوع رویداد دخیل است؛ افعال ایستا در نمود معمولاً تحقق یافته‌اند و در نتیجه، این دو مؤلفه در نمود تام این افعال وجود ندارد؛ به عبارت دیگر، انتظار و احتمال وقوع فعل در آینده از آن‌ها استنباط نمی‌شود و بنابراین، اغلب افعال ایستا در نمود تام، به دلیل تحقق و اتمام فعل در زمان گذشته، نمی‌توانند در نمود پیش‌نگر کارایی داشته باشند. علاوه بر این، آنچه در نمود پیش‌نگر درخور توجه است، نیت و هدفمندی کنشگر یا تجربه‌گر برای تحقق فعل در آینده است و از آنجا که در افعال ایستا، کنشگری فاعل دخیل نیست، نمی‌توان نمود پیش‌نگر را، به قوت سایر طبقات فعلی، برای افعال ایستا نیز لحاظ کرد. با وجود این، بافت جمله در برخی موارد در تعیین این نمود در افعال ایستا تعیین‌کننده است؛ به عنوان مثال، در جمله (۱) با توجه به بافت جمله، تحقق «دوست داشتن» به زمانی بعد از خرید کادو برمی‌گردد و دارای نمود پیش‌نگر است.

۱. این پیراهن را برای علی کادو بخریم، شاید دوست داشت. (مکالمه روزانه)

برخی افعال ایستا در نمود ناقص^۴ می‌توانند دارای نمود پیش‌نگری باشند. در جمله (۲) مشترکانی که در بافت زمانی حاضر، مصرف آب زیادی داشته‌اند، ملزم به پرداخت تعرفه بیشتری خواهند بود و از آنجا که پرداخت تعرفه معمولاً بعد از مصرف صورت می‌گیرد، شامل شدن افزایش تعرفه، زمان آینده را دربرمی‌گیرد. در جمله (۳) «تعلق گرفتن» تسهیلات، امری است که با توجه به در دسترس قرار گرفتن کارت اعتباری در بافت حاضر، در آینده محقق خواهد شد.

۲. مشترکان پرمصرف، شامل افزایش تعرفه ۱۶ درصدی می‌شوند. (خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰ خرداد ۱۳۹۹)

۳. تسهیلات کارت اعتباری سهام به زودی به سهامداران تعلق می‌گیرد. (رادپو تهران، ۴ مرداد ۱۳۹۹)

به عقیده دکله و گوانچه^۵ (2003: 52) فرافکنی زمان گذشته نقلی به زمان آینده با افعال ایستا سازگار نیست و در اغلب موارد، ساخت‌های رویدادی و کنشی در نمود کامل، قابلیت فرافکنی به زمان آینده را دارا هستند. با توجه به این نکته، افعال ایستا در نمود کامل، قابلیت اشاره به نمود پیش‌نگری را ندارند، چرا که دلالت بر این نمود مستلزم نوعی کنشگری، برنامه‌ریزی و هدفمندی و پیوند با بافت کنونی است که در افعال ایستا، نسبت به سایر طبقات فعلی، کمتر دیده می‌شود.

بنابراین، افعال ایستا، به دلیل نقش کمرنگ کنشگری فاعل و در نتیجه عدم امکان برنامه‌ریزی در تحقق عمل، به ندرت می‌توانند در نمود پیش‌نگر استفاده شوند؛ با وجود این، بافت جمله و پیوندی که بافت کنونی با بافت آینده ایجاد می‌کند، در دلالت بر نمود پیش‌نگر نقش تعیین‌کننده‌ای دارد و به این ترتیب، برخی افعال ایستا در نمود تام و ناقص، قابلیت فرافکنی اشاری به زمان آینده را دارا هستند، ولی از آنجا که افعال ایستا به طور کلی غیرقابل استمرار تلقی می‌شوند و از طرف دیگر یکی از ساخت‌های مورد استفاده در زبان فارسی برای اشاره به آینده،

¹ J. Cheung

^۲ لاینز (1977: 677)، آیندگی (futurity) را دربردارنده عنصر پیش‌بینی یا مفهومی مرتبط به آن می‌داند و نه یک مفهوم زمانی مطلق و صریح.

³ expectancy

^۴ در این پژوهش اصطلاح نمود ناقص برای اشاره به ساخت «می+فعل ساده» و نمود ناقص استمراری برای «دارم+می+فعل ساده» به کار رفته است.

⁵ J. P. Descles and Z. Guentcheva

صورتِ استمراری است، کاربرد این افعال در ساختِ استمراری و برای اشاره به نمودِ پیش‌نگر کمتر از ساخت‌های دیگر است. در نمود کامل نیز، به دلیلِ عدمِ کنشگری افعالِ ایستا، کاربرد نمودِ پیش‌نگر این افعال، منتفی است.

جدول ۱- نمود پیش‌نگر در افعال ایستا

Table 1- Prospective in State Verbs

نمودهای دال بر پیش‌نگری در افعال ایستا	مثال
نمود تام	این پیراهن رو کادو بخریم براش، شاید دوست داشت.
نمود ناقص	تسهیلات کارت اعتباری سهام به‌زودی به سهامداران تعلق می‌گیرد.

۴-۲. افعال کنشی و نمود پیش‌نگر

افعال کنشی مستلزم پویایی، نشان‌دهنده کنش و فعالیت، دارای مراحل انجام و فاقد نمود پایانی هستند. هرچند نمود تام در افعال کنشی در بیشتر موارد به تحقق عمل اشاره می‌کند، ولی در برخی بافت‌ها با توجه به نوع کاربرد، می‌تواند نشان‌دهنده نمود پیش‌نگر نیز باشد. در جمله (۴)، فعل «رفتم» به نقطه‌ای در زمان گذشته ارجاع می‌دهد و در واقع، بر یک کنش تحقق‌یافته دلالت می‌کند، ولی دارای ظرفیت پیش‌نگری نیز هست. به عبارت دیگر، ارتباط نزدیکِ زمان گذشته با امر واقع^۱ امکان استفاده از آن برای پیش‌نگری را نیز فراهم می‌کند. در جمله (۵) هرچند نقطه ارجاع فعل گذشته است، ولی با توجه به شرایط مقدماتی در بافت کنونی، به تحقق فعل در زمان آینده دلالت می‌کند. در جمله (۶) نیز بافت موقعیتی اکنون، و به عبارت دیگر، آمادگی فرد برای ترک محل، به تحقق فعل در آینده‌ای نزدیک اشاره دارد.

۴. انشالله تهران که رفتم، می‌برمش پیش یک دکتر خوب. (وب‌گاه ثقلین، ۱۸ شهریور ۱۳۹۴)

۵. حتماً می‌خرم، رفتم بیرون. (نی‌نی‌سایت، ۲۲ فروردین ۱۳۹۸)

۶. کاری نداری، من رفتم. (مکالمه روزانه)

نمود ناقص در افعال کنشی، می‌تواند به تحقق فعل در زمان آینده یا نمود پیش‌نگر نیز اشاره کند؛ نمود ناقص در زمان حال، به دو صورت ناقص (می‌روم) و ناقص استمراری (دارم می‌روم) تجلی پیدا می‌کند و درباره فعل‌های کنشی، معمولاً به رویدادهایی اشاره می‌کند که در آینده نزدیک و به دنبال یک مرحله مقدماتی در بافت کنونی تحقق خواهند یافت. به عنوان مثال، فعل در جمله (۷)، هرچند دارای استمرار است، ولی در واقع به تحقق فعل در زمان آینده اشاره می‌کند. در این جمله، آماده‌سازی مقدمات سفر در بافت کنونی انجام گرفته است؛ در صورت نبود قید زمان، مانند جمله (۸)، ابهامی که درباره نمود پیش‌نگر و استمرار عمل وجود دارد، با توجه به ملاحظات بافتی و کاربردی برطرف می‌شود؛ در این جمله ممکن است، فرد چمدان به دست، در حال عزیمت باشد که در این صورت، نمود ناقص استمراری مدنظر است و یا طبق برنامه‌ریزی چند ساعت یا چند روز بعد به مسافرت برود که به نمود پیش‌نگر اشاره می‌کند.

۷. دوستان، من فردا دارم می‌رم تهران. (وب‌گاه کلوب، ۲۷ اسفند ۱۳۹۱)

۸. دارم میرم مسافرت. (وب‌گاه دیدنو)

افعال کنشی با نمود ناقص می‌توانند به مفهوم تحقق فعل در آینده باشند. در جمله (۹)، اعزام شدن ورزشکاران در سال ۲۰۲۱ مدنظر است و با توجه به اینکه انتخاب شایسته‌ترین افراد، امری است که در موقعیتی قبل از اعزام ورزشکاران، صورت می‌گیرد، نمود ناقص در این فعل به تحقق آن در زمان آینده اشاره می‌کند. در جمله (۱۰)، با در نظر گرفتن علاقه کنونی گوینده برای خواندن کتاب و فراهم بودن شرایط مقدماتی، به امکان تحقق فعل در زمان پس از گفتار اشاره می‌شود. جمله (۱۱) به ساختن بیمارستان هزار تخت‌خوابی توسط چینی‌ها

¹. realis

اشاره می‌کند که ظرف ده روز آینده تکمیل خواهد شد، رویدادی که در بافت کنونی، شرایط مقدماتی برای تحقق آن در حال انجام است. به این ترتیب، در جملات (۹-۱۱)، هرچند فعلی که برای بیان محمول مدنظر استفاده شده، دارای نمود ناقص است، ولی جملات دارای پیش‌نگری هستند. در این جملات نوعی مقدمه‌چینی یا برنامه‌ریزی در بافت حاضر وجود دارد که در راستای تحقق فعل در آینده است، هرچند میزان پیش‌نگری محمول در آن‌ها یکسان نیست؛ جمله (۹)، مستلزم برنامه‌ریزی‌های گسترده و جمعی است که منجر به تحقق فعل در زمان مشخصی در آینده خواهد بود، در حالی که در جمله (۱۰) این پیش‌نگری، صرفاً به کنشگر مربوط است و می‌تواند در هر زمانی در آینده محقق شود و در جمله (۱۱)، تحقق فعل در گستره زمانی مشخصی در آینده صورت می‌گیرد.

۹. شایسته‌ترین‌ها به المپیک ۲۰۲۱ توکیو اعزام می‌شوند. (خبرگزاری برنا، ۲ اردیبهشت ۱۳۹۹)

۱۰. نسخه فارسی هری پاتر رو دارم و خوندم و زبان اصلی رو هم می‌خونم. (وب‌گاه زبان‌شناس، ۳ خرداد ۱۳۹۴)

۱۱. چینی‌ها در عرض ده روز آینده، بیمارستان هزار تخت‌خوابی می‌سازند. (وب‌گاه تابناک، ۱۱ اسفند ۱۳۹۸)

افعال کنشی در نمود کامل نیز می‌توانند به مفهوم پیش‌نگری اشاره کنند. در جمله (۱۳.ب)، فعل به صورت مثبت استفاده شده است و علاوه بر این، قید زمانی «پس فردا» که به زمان آینده اشاره می‌کند، شرایط را برای دلالت بر نمود پیش‌نگر در این جمله فراهم کرده است. در جمله (۱۲) و (۱۴.الف) نیز وجود این دو مشخصه، فراقنی اشاری جمله به زمانی در آینده را نشان می‌دهد. در واقع، مثبت بودن جمله یکی از عوامل تعیین‌کننده و مؤثر در فراقنی نمود کامل به زمان آینده است و در صورتی که جمله به صورت منفی به کار رود، مانند جمله (۱۳.ج)، چنین برداشتی از جمله امکان‌پذیر نخواهد بود، چرا که استفاده از این نمود، برای نشان دادن قطعیت وقوع فعل به مخاطب است، در حالی که اگر فعل به صورت منفی بیان شود، این قطعیت دچار خدشه می‌شود. عامل تعیین‌کننده دیگر در فراقنی نمود کامل به آینده، قید زمان است که به گستره زمانی محدود اشاره می‌کند و نقطه پایان آن نیز به طور حتم در آینده قرار دارد؛ در صورت عدم وجود قید زمان در جمله، مانند جمله (۱۴.ب) کارکرد نتیجه‌ای نمود کامل مدنظر است و نه نمود پیش‌نگر. در جمله (۱۵.الف) نیز وجود قید زمان و مثبت بودن جمله دال بر نمود پیش‌نگر است، در صورتی که جمله متناظر و بدون قید زمان، جمله (۱۵.ب)، کارکرد گواه‌نمایی نمود کامل را نشان می‌دهد.

۱۲. تا یک ساعت دیگه رفته‌ام. (مکالمه روزانه)

۱۳. الف. علی مگه امتحان نداری؟ پاشو برو درستو بخون.

ب. حالا وقت زیاده، تا پس فردا خونده (ا).م.

ج. * حالا وقت زیاده، تا پس فردا نخونده (ا).م. (عموزاده و همکاران، ۱۳۹۶)

۱۴. الف. تا فردا نتایج کنکور اعلام شده است. (Tavangar & Amouzadeh, 2006)

ب. نتایج کنکور اعلام شده است.

۱۵. الف. تا پنج دقیقه دیگر بچه‌ها غذا خورده‌اند و رفته‌اند مدرسه. (مکالمه روزانه)

ب. بچه‌ها غذا خورده‌اند و رفته‌اند.

باتوجه به داده‌ها، افعال کنشی در نمود تام، بدون وجود قید زمان و باتوجه به بافت موقعیتی، قابلیت اشاره به نمود پیش‌نگر را دارا هستند، ولی در نمود ناقص، بافت جمله و در نمود کامل، علاوه بر بافت جمله، دو عنصر درون‌زبانی یعنی قید زمان و مثبت بودن جمله، برای دلالت بر نمود پیش‌نگر الزامی است و در صورت فقدان این دو عنصر، نمود پیش‌نگر وجود نخواهد داشت و کارکردهای متعارف نمود کامل نمایش داده می‌شود. در جدول ۲، نمودهای دال بر پیش‌نگری در افعال کنشی آمده است.

جدول ۲- نمود پیش‌نگر در افعال کنشی

Table 2- Prospective in Activity Verbs

نمودهای دال بر پیش‌نگری در افعال کنشی	مثال
نمود تام	رفتی تهران، پل طبیعت رو ببین.
نمود ناقص	نتایج رو تا آخر شهریور اعلام می‌کنند.
نمود ناقص استمراری	فردا دارم می‌رم تهران، همایش زبان‌شناسی.
نمود کامل	ما زرنگیم، تا نیم ساعت دیگه غذا هم پخته‌ایم.

۳-۴. افعال لحظه‌ای و نمود پیش‌نگر

افعال لحظه‌ای به رویدادهایی اشاره می‌کنند که در مدت زمان نسبتاً کوتاهی اتفاق می‌افتند، موقعیت جدیدی ایجاد می‌کنند و دارای نقطه پایان ذاتی هستند. این افعال در نمود تام، قابلیت اشاره به نمود پیش‌نگر را دارا هستند. همانگونه که **عموزاده** (2006) عنوان کرده است، یکی از کاربردهای گذشته دستوری در گفتگوهای روزمره برای اشاره به آینده است، ولی با دیدگاه صرفاً دستوری، نمی‌توان این کاربرد غیرمتعارف از زمان گذشته را تحلیل کرد و چنین کاربردی، بافت-وابسته است و قطعیت را نشان می‌دهد. در جمله (۱۶) هرچند فعل لحظه‌ای به زمان گذشته ارجاع می‌دهد، ولی در واقع به احتمال تحقق رویداد در آینده اشاره دارد. بافت مقدماتی این جمله در زمان حال، در مسیر بودن فرد است که به تحقق «رسیدن» در زمان آینده اشاره می‌کند؛ زمان این جمله، دارای کارکرد نسبی است و به زمانی غیر از زمان بیان جمله ارجاع می‌دهد. جمله (۱۷) با توجه به بافت فعلی، احتمال «شکستن» شیشه در آینده نزدیک را بیان می‌کند، در حالی که فعل به زمان گذشته است.

۱۶. رسیدم، خبر می‌دهم. (وب‌گاه کلوب، ۶ شهریور ۱۳۹۷)

۱۷. فقط دست رو جلوی صورت بگیر، شیشه شکست، توی صورت نریزه. (مکالمه روزانه)

همانگونه که **گیارمی**^۱ (2015) عنوان کرده است یکی از خوانش‌های افعال لحظه‌ای در نمود ناقص استمراری، اشاره به امکان تحقق فعل در آینده است. در زبان فارسی فعل کمکی «داشتن» علاوه بر نمود ناقص استمراری به آینده نزدیک یا قریب‌الوقوع نیز اشاره می‌کند و کاربرد آن با افعال لحظه‌ای نشان‌دهنده نزدیک بودن تحقق فعل است (رضایی، ۱۳۹۱). جمله (۱۸) به تحقق فعل در آینده نزدیک اشاره می‌کند. بافت مقدماتی و کنونی این جمله، دعوت از مهمانان و انتظار برای رسیدن آن‌هاست. جمله (۱۹) با وجود شواهدی برای تحقق «افتادن»، پیش‌بینی احتمال وقوع فعل در آینده‌ای نزدیک را دربردارد.

۱۸. میل‌ها به هم ریخته است، مهمان‌ها دارند می‌رسند. (وبلاگ امینه، ۷ اردیبهشت ۱۳۸۹)

۱۹. مواظب باش، گلدان دارد می‌افتد. (مکالمه روزانه)

علاوه بر نمود ناقص استمراری، در ساخت ناقص نیز با توجه به بافت، امکان دلالت به نمود پیش‌نگر وجود دارد. در جمله (۲۰)، شرایط کنونی نشان‌دهنده تحقق عمل در آینده‌ای نزدیک است، شرایطی که در دسترس گوینده است و طبق آن تخمین تحقق رویداد در آینده بیان می‌شود. جمله (۲۱) نیز، به امکان تحقق فعل در زمان آینده اشاره می‌کند.

۲۰. مسافری عزیز، در کمتر از ۲۴ ساعت دیگر به مقصد می‌رسیم. (وب‌گاه خبرنامه دانشجویی ایران، ۱۹ تیر ۱۳۹۲)

۲۱. اگر بادکنک را بیش از حد باد کنیم، می‌ترکد. (وب‌گاه ویکی پاوه)

افعال لحظه‌ای در نمود کامل، با توجه به بافت جمله می‌توانند به نمود پیش‌نگر نیز دلالت کنند. نکته‌ای که درباره فرافکنی این نمود

¹Z. Gyarmathy

وجود دارد، لزوم وجود قید زمان در جمله است که به تحقق فعل در آینده اشاره کند، چرا که در غیر این صورت، کارکرد متعارف نمود کامل مدنظر خواهد بود؛ مانند آنچه در جمله (۲۲.الف) دیده می‌شود. در جمله (۲۲.ب) وجود قید، پیش‌نگری فعل لحظه‌ای «رسیدن» را نشان می‌دهد. علاوه بر این، قبل از «رسیدن» مهمان‌ها، بافتی مقدماتی، به‌عنوان مثال، دعوت از مهمانان و یا آگاهی از در مسیر بودن آن‌ها، وجود داشته است. در جمله (۲۳) نیز، ارجاع فعل به زمانی در آینده نزدیک است.

۲۲. الف. مهمان‌ها رسیده‌اند. (مکالمه روزانه)

ب. مهمان‌ها تا یک ساعت دیگر رسیده‌اند.

۲۳. دعوا نکنید؛ این بادکنک چند دقیقه دیگر ترکیده است. (مکالمه روزانه)

باتوجه به داده‌ها، افعال لحظه‌ای در نمود تام، با در نظر گرفتن بافت موقعیتی می‌توانند به نمود پیش‌نگر اشاره کنند. این افعال همراه با فعل کمکی «داشتن» به قریب‌الوقوع بودن عمل اشاره می‌کنند. نمود ناقص و کامل نیز، با وجود قید زمان و مثبت بودن جمله، به پیش‌نگری رویداد دلالت دارند. در جدول ۳، نمودهای دال بر پیش‌نگری در افعال لحظه‌ای آمده است.

جدول ۳- نمود پیش‌نگر در افعال لحظه‌ای

Table 3- Prospective in Achievement Verbs

مثال	نمودهای دال بر پیش‌نگری در افعال لحظه‌ای
رسیدم تهران، خبر می‌دم.	نمود تام
بادکنک را خیلی بادکنی، می‌ترکد.	نمود ناقص
مواظب باش، بچه داره از تخت می‌افته.	نمود ناقص استمراری
آماده شو؛ مهمان‌ها تا نیم ساعت دیگر رسیده‌اند.	نمود کامل

۴-۴. افعال پایا و نمود آینده‌نگر

افعال پایا مانند افعال لحظه‌ای جزء افعال تغییر حالت هستند، ولی در مقایسه با افعال لحظه‌ای در مدت زمان بیشتری تحقق پیدا می‌کنند و نقطه پایان ذاتی دارند. افعال پایا دارای دو زیررویداد فرایند و انتقال هستند و تا زمانی که هر دو زیررویداد محقق نشوند، امکان تحقق واقعی فعل وجود ندارد. افعال پایا زمانی که دارای نمود تام هستند، تحقق فعل در زمان گذشته را نشان می‌دهند، ولی در برخی بافت‌ها این کاربرد می‌تواند به نمود پیش‌نگر اشاره کند. در جمله (۲۴.الف)، «یادگرفتن»، باتوجه به ملاحظات کاربردی، می‌تواند در زمان آینده دور یا نزدیک تحقق پیدا کند؛ این جمله، در خطاب به فرد خردسال، به تحقق فعل در آینده‌ای نسبتاً دور و در خطاب به فرد جوانی که در حال گذراندن کلاس‌های رانندگی است، به آینده‌ای نزدیک اشاره می‌کند. به این ترتیب، بافت برون‌زبانی نیز در تعیین گستره زمانی تحقق فعل در آینده تأثیرگذار است. در واقع، محمول «یادگرفتن» در دو جمله (۲۴) فی‌نفسه به زمان گذشته ارجاع می‌دهد، ولی در جمله (۲۴.الف)، باتوجه به بافت جمله، ظرفیت اشاره به نمود پیش‌نگری را نیز داراست، در صورتی که در جمله (۲۴.ب) صرفاً نمود تام فعل استنباط می‌شود. در جمله (۲۵)، نیز «خوب شدن» به زمانی بعد از زمان گفتار اشاره می‌کند و دارای نمود پیش‌نگر است.

۲۴. الف. رانندگی یادگرفتی، برایت ماشین می‌خرم. (مکالمه روزانه)

ب. چند سالت بود، رانندگی یادگرفتی؟ بیست سالم بود. (مکالمه روزانه)

۲۵. وقتی حالت خوب شد، بیا لبنان. (وب‌گاه امام صدر)

افعال پایا با نمود ناقص می‌توانند به احتمال تحقق فعل در آینده نیز اشاره کنند. در جمله (۲۶) فعل «بهبود پیدا کردن» زمانی در آینده تحقق پیدا می‌کند و دارای نمود پیش‌نگر است. در این جمله، قید زمان و مقدماتی مانند در دسترس بودن دارو و انجام مراقبت‌های پزشکی

در بافت کنونی، شرایط دلالت بر این نمود را فراهم کرده است. جمله (۲۷) به روند یادگیری سربازان از قبل از گفتار تا بعد از گفتار و تا سال ۱۴۰۱ اشاره می‌کند. جمله (۲۸) نیز، باتوجه به شرایط بارندگی، کم‌آبی و مدارکی که از شرایط جوی در بافت کنونی قابل مشاهده و در دسترس است، به تحقق رویداد «خشک شدن» زاینده‌رود در زمان آینده نزدیک اشاره می‌کند و دارای نمود پیش‌نگر است. در این جملات، هرچند نمود ناقص استفاده شده، ولی امکان تحقق عمل در زمان آینده دور یا نزدیک مدنظر است.

۲۶. اکثر مبتلایان ظرف یک تا دو هفته آینده بهبود پیدا می‌کنند. (خبرگزاری تسنیم، ۲۳ اسفند ۱۳۹۸)

۲۷. تمام سربازان تا سال ۱۴۰۱ مهارت فنی و حرفه‌ای یاد می‌گیرند. (خبرگزاری برنا، ۱۷ بهمن ۱۳۹۸)

۲۸. رودخانه زاینده‌رود در روزهای آینده خشک می‌شود. (خبرگزاری ایرنا، ۱۸ خرداد ۱۳۹۱)

نمود کامل در افعال پایا با دارا بودن دو مشخصه مثبت بودن جمله و وجود قید زمانی دال بر آینده، می‌تواند به نمود پیش‌نگر اشاره کند و در صورت نبود این دو شرط در جمله، صرفاً کاربرد معمول و متعارف حال کامل مدنظر خواهد بود. در جمله (۲۹ الف)، وجود قید زمان و افزون بر آن بافت کنونی، یعنی استفاده از دارو و مراقبت‌های پزشکی، به امکان تحقق فعل در آینده اشاره می‌کند و در صورتی که جمله فاقد قید زمان باشد، مانند جمله (۲۹ ب)، کارکرد نتیجه‌ای نمود کامل، آشکار است، به این مفهوم که استفاده از دارو و مراقبت‌های پزشکی باعث شده است که شخص، اکنون در سلامت باشد و در واقع از حالت فیزیکی و کنونی شخص، این نتیجه‌گیری قابل استنباط است. علاوه بر قید زمان، مثبت بودن جمله نیز از شرایط دلالت نمود کامل بر پیش‌نگری فعل است و در صورت منفی بودن جمله، مانند جمله (۲۹ ج)، این کارکردها منتفی است. در جمله (۳۰ الف)، نیز وجود دو مشخصه در بافت درون‌زبانی، یعنی قید زمان و مثبت بودن جمله، به مفهوم پیش‌نگری اشاره می‌کند، در صورتی که جمله متناظر با آن، جمله (۳۰ ب)، که فاقد قید زمان است، دارای کارکرد گواه‌نمایی است.

۲۹ الف. سه روز دیگه حالش خوب شده است. (مکالمه روزانه)

ب. با مصرف استامینوفن، حالش خوب شده است. (خبرگزاری ایسنا، ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۰)

ج. بعد از خوردن دارو، هنوز حالش خوب نشده است.

۳۰ الف. تا هفته دیگه مقاله‌اش تمام شده است. (مکالمه روزانه)

ب. از حرفاش فهمیدم کار مقاله‌اش تمام شده است و فرستاده برای چاپ.

باتوجه به داده‌های بررسی شده، افعال پایا می‌توانند در نمود تام، ناقص و کامل در نمود پیش‌نگر استفاده شوند. در نمود پیش‌نگر، زیررویداد فرایند افعال پایا می‌تواند در زمانی قبل یا بعد از گفتار باشد، ولی تحقق زیررویداد انتقال این افعال در زمان آینده صورت می‌گیرد. در نمود ناقص و کامل، وجود قید زمان دال بر آینده، مثبت بودن جمله و شرایط مقدماتی در بافت کنونی که زمان حال را به نوعی به زمان آینده پیوند می‌دهد، در دلالت بر نمود پیش‌نگر نقش دارد، ولی در نمود تام، معمولاً بافت موقعیتی جمله، چنین کارکردی را منتقل می‌کند. در جدول ۴، نمودهای دال بر پیش‌نگری در افعال پایا آمده است.

جدول ۴- نمود پیش‌نگر در افعال پایا

Table 4- Prospective in Accomplishment Verbs

نمودهای دال بر پیش‌نگری در افعال پایا	مثال
نمود تام	رانندگی یاد گرفتی، برات ماشین می‌خرم.
نمود ناقص	اکثر بیماران تا دو هفته آینده بهبود پیدا می‌کنند.
نمود کامل	تا فردا، حالم خوب شده است.

۵- نتیجه‌گیری

در نمود پیش‌نگر، امکان تحقق رویداد در زمان پس از گفتار وجود دارد. این زمان می‌تواند در گستره‌ای از آینده نزدیک تا آینده دور و با درجات مختلفی از امکان، احتمال و قطعیت تحقق فعل همراه باشد. در جمله «مواظب باش، گلدان دارد می‌افتد»، زمان وقوع فعل به آینده‌ای بسیار نزدیک به زمان گفتار اشاره می‌کند، در حالی که در جمله‌ای مانند «یخ‌های قطب شمال تا ۲۵ سال دیگر آب می‌شود»، تحقق عمل تا آینده‌ای دور مدنظر است. بررسی داده‌ها حاکی از آن است که افعال ایستا، به دلیل نقش کمرنگ کنشگری فاعل، معمولاً قابلیت کاربرد در نمود پیش‌نگر را ندارند؛ با وجود این، بافت جمله می‌تواند در مواردی به نمود پیش‌نگر در افعال ایستا اشاره کند. در دلالت افعال کنشی به نمود پیش‌نگر، هرچند در نمود تام، وجود قید زمان ضروری به نظر نمی‌رسد، ولی در نمود ناقص و کامل، وجود قید زمان دال بر آینده است که نمود پیش‌نگر را برجسته می‌کند. افعال لحظه‌ای در نمود تام نیز می‌توانند به مفهوم تحقق عمل در زمانی بعد از گفتار باشند، ولی در نمود ناقص و کامل، وجود قید زمان دال بر آینده برای بیان این مفهوم، الزامی است و علاوه بر این، فعل «داشتن» با افعال لحظه‌ای به قریب‌الوقوع بودن عمل اشاره می‌کند. بررسی داده‌ها نشان داده است که افعال پایا در نمود تام، با توجه به بافت جمله و بدون وجود قید زمان، به نمود پیش‌نگری اشاره می‌کنند، ولی در نمود ناقص و کامل، وجود قید زمان آینده، مبین نمود پیش‌نگر است. به این ترتیب، در پاسخ به پرسش پژوهش باید عنوان کرد که افعال ایستا، در مقایسه با سایر طبقات نوع عمل، ظرفیت کمتری برای اشاره به نمود پیش‌نگر دارند، چرا که در این افعال، قدرت کنشگری فاعل و به تبع آن برنامه‌ریزی و هدفمندی برای امکان تحقق رویداد در آینده ضعیف است. افعال کنشی، لحظه‌ای و پایا در نمود تام، بدون وجود قید زمان و با توجه به بافت موقعیتی جمله، می‌توانند به نمود پیش‌نگر اشاره کنند، ولی در نمود ناقص و کامل، وجود قید زمان و مثبت بودن جمله به عنوان دو عنصر از بافت درون‌زبانی و بافت موقعیت، به عنوان عنصری از بافت برون‌زبانی، در دلالت به نمود پیش‌نگر تعیین‌کننده است و در صورت نبود این دو عنصر درون‌زبانی، کارکرد متعارف این ساخت‌ها نشان داده می‌شود. در واقع، وضعیت مبهم آینده، برخلاف زمان گذشته و حال، که از نظر وقوع عمل وضعیت مشخص‌تری دارند، باعث شده است که معمولاً، ساخت‌های متعددی برای بیان آن استفاده شوند. همانگونه که داده‌های این پژوهش نیز تأیید می‌کند برای بیان پیش‌نگری در زبان فارسی از نمود تام، ناقص، ناقص استمراری و کامل می‌توان بهره برد، ولی زایایی و پویایی زبان و خلاقیتی که سخنوران در کاربرد زبان اعمال می‌کنند، می‌تواند به این ابزارهای زبانی برای بیان تحقق رویداد در آینده بیافزاید.

منابع

- انوری، حسن و احمدی گیوی، حسن. (۱۳۷۰). دستور زبان فارسی. تهران: فاطمی.
- انوری، حسن. (۱۳۹۰). دستور زبان فارسی. اصفهان: پیشه.
- باطنی، محمدرضا. (۱۳۴۸). توصیف ساختمان دستوری زبان فارسی. تهران: امیرکبیر.
- جهانگیری، نادر و نوربخش، سهیلا. (۱۳۹۵). بازنمایی معنای ذهنی زمان آینده در پاره گفتارهای زبان فارسی بر پایه معناشناسی پیش‌فرض. *زبان‌پژوهی* (۲۱)، ۱، ۳۱-۶۰.
- راسخ‌مهند، محمد. (۱۳۸۸). گفتارهایی در نحو. تهران: نشر مرکز.
- رضایتی کیشه‌خاله، محرم و ابراهیمی دینانی، آرزو. (۱۳۹۵). فعل آینده در زبان‌ها و گویش‌های ایرانی. *زبان فارسی و گویش‌های ایرانی* (۱)، ۱، ۷-۲۶.
- رضایی، والی. (۱۳۹۱). نمود استمراری در فارسی معاصر. *فنون ادبی* (۱)، ۴، ۷۹-۹۲.
- شفایی، احمد. (۱۳۶۳). مبانی علمی دستور زبان فارسی. تهران: انتشارات نوین.

- صحرائی، رضا. (۱۳۸۴). ساختارهای آینده‌نما در زبان‌های انگلیسی و فارسی: یک تحلیل غیرصورت‌گرا. *مجله زبان و زبان‌شناسی* (۱)، ۱، ۳۴-۲۱.
- صفا، پریش. (۱۳۸۰). نمود و نقش‌های آن در زبان. *مجله مدرس* (۲۳)، ۵، ۹۵-۱۱۴.
- عموزاده، محمد؛ دیانتی، معصومه و عظیم‌دخت، ذلیخا. (۱۳۹۶). ابعاد معناشناختی فرافکنی اشاری ماضی نقلی در زبان فارسی. *پژوهش‌های زبانی* (۱)، ۱، ۹۹-۱۱۶.
- غفارثمر، رضا و یزدان‌مهر، الهام. (۱۳۹۱). تحلیل گونه‌های واژگانی-نحوی بیان آینده در زبان فارسی زیر تأثیر عوامل اجتماعی. *زبان و زبان‌شناسی* (۱۶)، ۱، ۹۵-۱۱۴.
- لنگرودی، محمدمهدی. (۱۳۸۱). تحلیل نحوی آینده ساده با فعل ساختن در فارسی. *نشریه بین‌المللی علوم انسانی* (۲)، ۹، ۲۱-۳۶.
- ناتل خانلری، پرویز. (۱۳۷۰). *دستور زبان فارسی*. تهران: توس.
- نجفی، ابوالحسن. (۱۳۸۷). *غلط‌نویسیم*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- Anvari, H., & Ahmadi Givi, H. (1991). *Persian syntax*. Tehran: Fatemi. [In Persian]
- Anvari, H. (2011). *Persian syntax*. Isfahan: Bisheh. [In Persian]
- Amouzadeh, M. (2006). Pragmatic perspective on the preterite in Persian. *Journal of Social Sciences and Humanities of Shiraz University*, 23 (1), 11-20.
- Amouzadeh, M., Dianati, M., & Azimdokht, Z. (2017). Diectic projection of present perfect in Persian: A semantic analysis. *Journal of Language Researches*, 1 (8), 99-116. [In Persian]
- Bateni, M. (1969). *Tosif-e sakhteman-e dastoor-e zaban-e Farsi*. Tehran: Amir Kabir. [In Persian]
- Berglund, Y. (2005). *Expressions of future in present-day English: A corpus-based approach*. [Ph.D. dissertation]. Uppsala University.
- Binnick, R. (1991). *Time and the verb: A guide to tense and aspect*. Oxford: Oxford University Press.
- Cheung, J. (2017). Prospective in Pashto and the usage of wə- and ba/ bə with sideviews on Persian bi- (and its predecessors). In A. Korn & I. Nevskaya (Eds.), *Prospective and proximative in Turkic, Iranian and beyond* (pp. 125-146). Wiesbaden: Reichert Verlag.
- Coghill, E. (2010). The grammaticalization of prospective aspect in a group of Neo-Aramaic dialects. *Diachronica*, 27, 359-410.
- Comrie, B. (1976). *Aspect*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dahl, Ö. (2000). The grammar of future time reference in European languages. In Ö. Dahl (Ed.), *Tense and aspect in the languages of Europe* (pp. 309-328). New York: Mouton de Gruyter.
- Davari, S., & Naghzguy-Kohan, M. (2017). The grammaticalization of progressive aspect in Persian. In K. Hengeveld, H. Narrog & H. Olbertz (Eds.), *The grammaticalization of tense, aspect, modality and evidentiality: A functional perspective* (pp. 163-190). Berlin: Mouton de Gruyter.
- David, A. B. (2014). *Descriptive grammar of Pashto and its dialects [Mouton-CASL Grammar Series 1]*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Descles, J. P., & Guentcheva, Z. (2003). Comment determiner les significations du passe compose par une exploration contextuelle? *Langue Francaise*, 138, 48-60.
- Dinsmore, J. (1982). The semantic nature of Reichenbach's tense system. *Glossa*, 16 (1), 216-239.
- Ghafar Samar, R., & Yazdanmehr, E. (2012). Analyzing morpho-syntactic variants of future expression influenced by social factors in Persian. *Language and Linguistics*, 8 (16), 95-114. [In Persian]
- Gyarmathy, Z. (2015). *Achievements, durativity and scales*. [Ph.D. dissertation]. Heinrich-Heine-University.
- Hofmann, T. R. (1993). *Realms of meaning: An introduction to semantics*. Harlow: London.
- Jahangiri, N., & Nourbakhsh Beidokhti, S. (2017). Representing future conceptualization in Persian utterances in the framework of Default Semantics. *Journal of Language Research*, 10 (21), 31- 60. [In Persian]
- Jahani, C. (2017). Prospectivity in Persian and Balochi and the preterite for non-past events. In A. Korn and I. Nevskaya (Eds.), *Prospective and proximative in Turkic, Iranian and beyond* (pp. 261-276). Wiesbaden: Reichert Verlag.

- Johanson, L. (2000). Viewpoint operators in European languages. In Ö. Dahl (Ed.), *Tense and aspect in the languages of Europe* (pp. 27-187). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Kanijo, P.S. (2019). *Aspectual classes of verbs in Nyamwezi*. [Ph.D. dissertation]. University of Gothenburg.
- Karakoç, B. (2017). Prospectives, proximatives and avertives in Noghay. In A. Korn & I. Nevskaya (Eds.), *Prospective and proximative in Turkic, Iranian and beyond* (pp. 57-76). Wiesbaden: Reichert Verlag.
- Kent, R. G. (1953). *Old Persian grammar, texts, lexicon*. Connecticut: American Oriental Society.
- Langrudi, M. M. (2002). A syntactic and grammaticization of simple future with XAST-AN in Persian. *The International Journal of Humanities*, 9 (2), 21-36. [In Persian]
- Lazard, G. (1992). *A grammar of contemporary Persian*. New York: Mazda.
- Leech, G. (2013). *Meaning and the English verb* (3rd ed.). London and New York: Routledge.
- Lieber, R. (2009). *Introducing morphology*. New York: Cambridge University Press.
- Lyons, J. (1977). *Semantics* (Vol. 2). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mahootian, S. (1997). *Persian grammar*. London: Routledge.
- Najafi, A. (2008). *Ghalat nanevisim*. Tehran: IUP Publications. [In Persian]
- Natel Khanlari, P. (1991). *A history of the Persian language*. Tehran: Toos. [In Persian]
- Nevskaya, I. (2005). The typology of the prospective in Turkic languages. *Sprachtypologie & Universalienforschung*, 58, 111-123
- Pavey, E. L. (2010). *The structure of language: An introduction to grammatical analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Peck, J., Lin, J., & Sun, C. (2013). Aspectual classification of Mandarin Chinese verbs: A perspective of scale structure. *Language and Linguistics*, 14 (4), 663-700.
- Rasekh Mahand, M. (2009). *Papers on syntax*. Tehran: Nashr-e- Markaz Publishing Co. [In Persian]
- Rafiei, A. (2017). Prospectivity in Persian and Azeri Turkish (Iran). In A. Korn & I. Nevskaya (Eds.), *Prospective and proximative in Turkic, Iranian and beyond* (pp. 253-259), Wiesbaden: Reichert Verlag.
- Rezai, V. (2012). Progrssive aspect in contemporary Farsi. *Fonoon-e Adabi*, 14 (1), 79-92. [In Persian]
- Rezayati Kishekhale, M., & Ebrahimi Dinani, A. (2016). The future tense of the verbs in Iranian languages and dialects. *Persian Language and Iranian Dialects*, 1 (1), 7-26. [In Persian]
- Safa, P. (2001). Aspect and its functions in language. *Quarterly Modarres Human Sciences*, 5 (23), 95-114. [In Persian]
- Sahrayi, R. (2005). Futurates in Persian and English: An informal analysis. *Language and Linguistics*, 1 (1), 21-34. [In Persian]
- Shafa'i, A. (1984). *Scientific principle of Persian grammar*. Tehran: Novin. [In Persian]
- Smith, C. S. (1997). *The parameter of aspect*. Dordrecht/London: Kluwer Academic Press.
- Szmrecsanyi, B. (2003). Be going to versus will/ shall: Does syntax matter? *Journal of English Linguistics*, 31, 295-323.
- Taleghani, A. (2008). *Modality, aspect and negation in Persian*. Amsterdam: John Benjamin's Publishing Co.
- Tavangar, M., & Amouzadeh, M. (2006). Deictic projection: An inquiry into the future-oriented past tense in Persian. *Studia Linguistica*, 60 (1), 97-120.
- Travis, L. (2010). *Inner aspect: The articulation of VP*. Canada: McGill University.
- Vafaeian, G. (2018). *Progressive in use and contact: A descriptive, areal and typological study with special focus on selected Iranian languages*. [Ph.D. dissertation]. Stockholm University.
- Van Valin, R. D., & Lapolla, R. J (1997). *Syntax: structure, meaning and function*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Van Valin, R. D. (2006). Some universals of verb semantics. In R. Mairal & J. Gil (Eds.), *Linguistic Universal* (pp. 155-178). Cambridge: Cambridge University Press.
- Vender, Z. (1967). *Linguistics in philosophy*. Ithaca and London: Cornell University Press.